

Joanna Szymańska

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

WYPOSAŻENIE POWIATÓW ZIEMSKICH WOJ. DOLNOŚLĄSKIEGO W URZĄDZENIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I MOŻLIWOŚCI ZMIAN W TYM WZGLĘDZIE PO PRZYSTĄPIENIU POLSKI DO UE

1. Wstęp

Stan środowiska naturalnego obszarów wiejskich w Polsce, w porównaniu z większością krajów UE, jest oceniany przez specjalistów jako dobry (ze względu na stosunkowo niskie zużycie chemicznych środków produkcji). Niepokojący jest natomiast stan ich niedorozwoju, wynikający m.in. z niedoinwestowania pod względem infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska. Sieć wodociągową posiada obecnie ok. 82% polskich wsi, a kanalizacyjną tylko 14,5%. Na terenach wiejskich działa 2321 zbiorowych oczyszczalni ścieków, a zaledwie 0,6% gospodarstw ma oczyszczalnie przyzagrodowe. Jest 1041 zorganizowanych wysypisk odpadów, z których korzysta tylko 34,5% wiejskich gospodarstw (*Strategia...* 2004). W przeciwieństwie do Polski, wieś zachodnioeuropejska niczym nie różni się od miasta pod względem wyposażenia w sieć wodociągową czy kanalizacyjną. W Polsce podstawowym problemem jest brak środków finansowych na realizację infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska na obszarach wiejskich, zwłaszcza w zakresie stopnia dostosowania sieci kanalizacyjnej i systemu oczyszczania ścieków do aktualnych potrzeb. Dotyczy to także badanego woj. dolnośląskiego. Dodatkowo od 1999 r. systematycznie spadał udział wydatków inwestycyjnych ponoszonych na ochronę środowiska (w 2002 r. spadł do poziomu z 1990 r. i wyniósł 0,7% PKB). Wprawdzie od 1990 r. największą aktywność inwestycyjną można zaobserwować w gospodarce wodno-ściekowej i ochronie wód (w latach 1990-2002 wydatkowano na te cele 2,833 mld zł, tj. połowę wszystkich nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w Polsce), ale nadal utrzymują się nieko-

rzystne dysproporcje w tym zakresie, także w woj. dolnośląskim. Wszystko to stanowi istotne zagrożenie stanu środowiska naturalnego. Integracja Polski z UE stwarza nowe możliwości rozwiązywania tych problemów.

2. Cel i metoda

Celem badań jest próba oceny wyposażenia powiatów ziemskich woj. dolnośląskiego w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej służące ochronie środowiska (sieć wodociagową i kanalizacyjną) oraz zaprezentowanie możliwości zmian w tym zakresie po przystąpieniu Polski do UE.

Do przygotowania opracowania wykorzystano metodę analizy materiałów źródłowych. Oparto się na dostępnych danych pochodzących z Roczników statystycznych woj. dolnośląskiego za lata 2001-2003 oraz na materiałach Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego i Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

3. Wyniki badań

W latach 2000-2002 nastąpił wzrost długości sieci wodociagowej rozdzielczej ogółem w powiatach ziemskich w woj. dolnośląskim (tab. 1). O ile w 2000 r. wynosiła ona 9981,4 km, a w 2001 r. 10 277,1 km (wzrost o 295,7 km – o 3%, tj. o 0,3 pkt. proc. więcej niż ogółem na terenie całego woj. dolnośląskiego), o tyle w 2002 r. już 10 549 km (wzrost o 271,9 km – o 2,6%, tj. o 0,2 pkt. proc. więcej niż ogółem na terenie całego województwa). W latach 2000-2001 największy wzrost odnotowano w powiatach: oławskim (o 9,3%), lwóweckim (9%) i legnickim (7,4%), a w kolejnym badanym okresie (lata 2001-2002) w powiatach: lubańskim (o 16,1%), kłodzkim (8,1%) i kamiennogórskim (6,2%).

W całym badanym okresie (2000-2002) największy udział w długości sieci wodociagowej rozdzielczej ogółem miały powiaty: wrocławski, świdnicki i kłodzki. W 2000 r. wynosił on odpowiednio: 7,5%, 5,4% i 5,3%. Rok później uległ pewnym zmianom i był następujący: 7,3% (spadek o 0,2 pkt. proc.), 5,6% (wzrost o 0,2 pkt. proc.), 5,1% (spadek o 0,2 pkt. proc.).

W 2002 r. udział ten także się zmienił i wynosił odpowiednio: 7,3% (bez zmian w stosunku do 2001 r.), 5,5% (spadek o 0,1 pkt. proc.), 5,4% (wzrost o 0,3 pkt. proc.). Rozwojowi długości sieci wodociagowej rozdzielczej ogółem w powiatach ziemskich woj. dolnośląskiego towarzyszył w latach 2000-2002 dość dynamiczny rozwój długości sieci kanalizacyjnej (tab. 1). W 2000 r. wynosiła ona 3654,7 km, rok później 3951,3 km (wzrost o 296,6 km – o ok. 8,1%, tj. o 3,7 pkt. proc. więcej niż ogółem na terenie całego woj. dolnośląskiego), a w 2002 r. już 4303,9 km (wzrost o 352,6 km – o ok. 8,9%, tj. o 1,8 pkt. proc. więcej niż ogółem na terenie całego badanego województwa). W latach 2000-2001 największy wzrost nastąpił w powiatach: bolesławieckim (o 35,5%), wałbrzyskim (o 22,2%), strzelińskim i trzebnickim (w obu po 19,5%), a w kolejnym badanym okresie (2001-2002) – w powiatach: wołowskim (o 57,1%), legnickim (o 31,9%), bolesławieckim (o 23,4%) i lubańskim (o 23%).

Tabela 1. Sieć wodociągowa rozdzielcza i kanalizacyjna w powiatach ziemskich woj. dolnośląskiego i zmiany jej długości w latach 2000-2002 (km i %)

Powiaty ziemskie	Sieć wodociągowa					Sieć kanalizacyjna				
	2000	2001	2002	2001/ 2000	2002/ 2001	2000	2001	2002	2001 /2000	2002/ 2001
Bolesławiecki	514,8	550,3	551,3	106,9	100,2	197,6	267,8	330,6	135,5	123,4
Dzierżoniowski	271,3	272,0	276,3	100,3	101,6	224,2	225,0	229,9	100,4	102,2
Głogowski	319,5	328,9	329,0	102,9	100,03	172,9	182,1	190,2	105,3	104,4
Górowski	328,7	349,3	351,5	106,3	100,6	30,0	31,2	31,2	104,0	100,0
Jaworski	266,8	267,0	268,0	100,1	100,4	133,2	136,2	143,2	102,2	105,1
Jeleniogórski	345,9	348,0	361,8	100,6	104,0	134,0	134,0	134,6	100,0	100,4
Kamiennogórski	193,8	187,9	199,5	96,9	106,2	154,7	155,3	159,9	100,4	103,0
Kłodzki	621,9	618,1	668,0	99,4	108,1	238,3	267,2	300,2	112,1	112,3
Legnicki	460,0	494,2	487,8	107,4	98,7	192,5	208,9	275,6	108,5	131,9
Lubański	182,3	194,6	225,9	106,7	116,1	78,4	85,3	104,9	108,8	123,0
Lubiński	379,6	389,0	397,5	102,5	102,2	411,4	459,6	472,7	111,7	102,8
Lwówecki	209,1	228,0	240,3	109,0	105,4	57,2	58,5	58,5	102,3	100,0
Milicki	312,9	312,9	321,5	100,0	102,7	33,1	34,0	39,5	102,7	116,2
Oleśnicki	568,8	574,2	604,5	100,9	105,3	133,4	134,8	141,5	101,05	105,0
Oławski	344,4	376,4	380,3	109,3	101,04	93,7	92,3	92,7	98,5	100,4
Polkowicki	426,7	428,1	442,3	100,3	103,3	254,9	268,3	288,2	105,3	107,4
Strzeliński	233,7	235,5	248,0	100,8	105,3	35,9	42,9	44,2	119,5	103,0
Średzki	366,6	368,8	370,2	100,6	100,4	102,7	102,8	124,8	100,1	121,4
Świdnicki	637,5	678,4	685,2	106,4	101,0	209,1	217,5	217,7	104,02	100,1
Trzebnicki	595,6	611,3	633,4	102,6	103,6	81,2	97,0	100,7	119,5	103,8
Walbrzyski	218,3	228,8	239,1	104,8	104,5	65,8	80,4	78,7	122,2	97,9
Wrocławski	290,4	296,6	295,8	102,1	99,7	66,1	71,3	112,0	107,9	157,1
Wrocławski	855,0	874,3	905,7	102,3	103,6	199,3	231,1	257,3	116,0	111,3
Ząbkowicki	285,3	291,1	293,4	102,0	100,8	89,7	91,0	90,3	101,4	99,2
Zgorzelecki	424,1	440,4	440,5	103,8	100,02	149,3	151,3	153,9	101,3	101,7
Złotoryjski	328,4	333,0	332,2	101,4	99,8	116,1	125,5	130,9	108,1	104,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Roczników statystycznych woj. dolnośląskiego za lata 2001-2003, Urząd Statystyczny we Wrocławiu.

W całym badanym okresie (2000-2002) największy udział w długości sieci kanalizacyjnej ogółem miały powiaty: lubiński, polkowicki i kłodzki. W 2000 r. wynosił on odpowiednio: 8,4, 5,2 i 4,9%. Rok później uległ pewnym zmianom i był następujący: 8,8% (wzrost o 0,4 pkt. proc.), 5,2% (bez zmian) i 6,7% (wzrost o 1,8 pkt. proc.). W 2002 r. ten udział także się zmienił i wynosił: 8,8% (bez zmian), 5,4% (wzrost o 0,2 pkt. proc.) i 5,6% (spadek o 1,1 pkt. proc.). W 2002 r. pow. bolesławiecki miał większy udział (6,1%) niż pow. polkowicki (5,4%).

W latach 2000-2001 wzrost długości sieci kanalizacyjnej w badanym województwie był większy o 3,8 pkt. proc. niż wzrost długości sieci wodociągowej, w kolejnym zaś okresie (2001-2002) – o 4,7 pkt. proc. Jednak relacja typu długość sieci wodociągowej do długości sieci kanalizacyjnej układała się w latach 2000-2002 jak: 2,4:1; 2,3:1 i 2,2:1. Świadczy to o znacznych dysproporcjach w wyposażeniu obszarów wiejskich woj. dolnośląskiego w sieć wodociągową i kanalizacyjną. W istotny sposób zagraża to kondycji środowiska naturalnego. Następuje jednak stopniowe łagodzenie tych dysproporcji – również dzięki temu, że w latach 1991-2003 Dolny Śląsk pozyskał na te cele najwięcej środków z funduszy przedakcesyjnych (PHARE, ISPA, SAPARD) w porównaniu z innymi regionami w Polsce. Przystąpienie Polski do UE z jednej strony wymaga radykalnego rozwiązania tych problemów, z drugiej zaś stwarza nowe możliwości (wspólna polityka

rolna) w zakresie nasycenia obszarów wiejskich infrastrukturą służącą ochronie środowiska. Zgodnie z dyrektywą UE 91/271/EEC z dnia 21 maja 1991 r. i krajowymi uregulowaniami obszary wiejskie do 15 tys. mieszkańców powinny być wyposażone do końca 2015 r. w sieć kanalizacyjną zakończoną oczyszczalnią, a obszary wiejskie powyżej 15 tys. mieszkańców – do końca 2010 r. Ścieki z własnego gospodarstwa domowego lub rolnego mogą być wprowadzane do wód i ziemi pod warunkiem spełnienia określonych wymagań. Te wymagania umożliwiają budowę indywidualnych oczyszczalni ścieków, pod warunkiem jednak opracowania prawidłowego programu działania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i jego konsekwentnego wdrażania przez samorządy i przy ich wydatnej pomocy.

W ramach Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego, finansowanego z dwóch funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, woj. dolnośląskie ma otrzymać ok. 223 mln euro na trzy priorytety: rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów, wzmocnienie regionalnej bazy ekonomicznej i zasobów ludzkich, rozwój lokalny. Planuje się przeznaczenie ponad 70% wszystkich środków na pierwszy z tych priorytetów. Wsparcie infrastruktury ochrony środowiska będzie miało w nim bardzo istotny udział. Dodatkowo, w ramach trzeciego priorytetu (rozwój lokalny) będą finansowane mniejsze inwestycje infrastrukturalne i projekty służące rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Fundusze unijne muszą jednak towarzyszyć środki z budżetu krajowego. Na Dolnym Śląsku należy zapewnić współfinansowanie krajowe w wysokości ok. 80 mln euro wkładu publicznego (budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego) oraz ok. 30 mln euro z sektora prywatnego. Województwo ma także otrzymać znaczne środki, w tym na ochronę środowiska z Sektorowego programu operacyjnego restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego i rozwoju obszarów wiejskich wspieranego przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR) oraz z Funduszu Spójności (Polska będzie mogła pozyskać ok. 1,9 mld euro na ochronę środowiska). Ze względu na położenie przygraniczne woj. dolnośląskie może się ubiegać o wsparcie finansowe w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III oraz LIDER+, finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i EFOiGR, a mających na celu także wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich (Materiały... 2004). W efekcie wszystkie te przedsięwzięcia powinny zaowocować lepszym wyposażeniem obszarów wiejskich woj. dolnośląskiego w urządzenia infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska.

4. Wnioski

1. Należy dalej wyposażać obszary wiejskie woj. dolnośląskiego w urządzenia infrastruktury technicznej służące ochronie środowiska, zwłaszcza likwidować dysproporcje między wyposażeniem w sieć wodociągową a wyposażeniem w

sieć kanalizacyjną. Obecna sytuacja bowiem w istotny sposób zagraża stanowi środowiska naturalnego.

2. Przystąpienie Polski do UE stwarza nowe możliwości poprawy stanu środowiska naturalnego obszarów wiejskich badanego województwa dzięki pojawieniu się nowych źródeł finansowania tej sfery. Wymaga to jednak umiejętnego zarządzania środkami finansowymi. Jednym z najtrudniejszych aspektów wykorzystania funduszy strukturalnych jest bowiem konieczność współfinansowania zadań (środki UE i krajowe). Należy się starać przezwyciężyć te trudności.
3. Aby osiągać wyznaczone cele społeczno-gospodarcze i ekologiczne, konieczna jest także aktywność oddolna – wzrost dyscypliny społecznej i poprawa świadomości ekologicznej ludzi. Dotyczy to ogółu społeczeństwa, nie tylko mieszkańców wsi.

Literatura

Materiały wewnętrzne Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Wrocław 2004.

Roczniki statystyczne woj. dolnośląskiego za lata 2001-2003, Urząd Statystyczny we Wrocławiu.

Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2004.

PROVIDING TECHNICAL EQUIPMENT FOR LAND ADMINISTRATIVE DISTRICTS IN LOWER SILESIA VOIVODSHIP WHICH ARE USED TO PROTECT ENVIRONMENT AND POSSIBILITIES OF CHANGES AFTER JOINING THE EU

Summary

The paper presents ecological problems of rural areas in Lower Silesia Voivodship. The author shows that disproportion exists in providing villages with sewer system and water-supply service. The author sets off possibilities of improving this situation after joining the EU.